

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 67 ANULU XII.

tru provinciile din Monarchia pe unu ann 8 fl. era pe o jumătate de ann 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe ann 12 pe 1/2 ann. 6 fl. v. a.

Sabiiu, in 27 Aug. (8 Sept.) 1864.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Telegrafulu e se de doua ori pe septeman: joia si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiiu la espeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiiu este pe ann 7. fl. v. a. ear' pe o jumătate de ann 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a din 24 Iuliu (5 Aug.) 1864.

(Desbaterea speciala asupr'a legii dietale.)

(Continuare si capetu.)

Obert espune cosecuintiele, ce aru urma din propunerea lui Fogarasy: ca adica deca n'amu restringe dreptulu de alegere pe langa persone, atunci aru pote alege si muierile, dupa cumu aflamu la diet'a din 1485. 8 consiliari principesci, 10 baroni si magnati si 2 veduve de magnati (Haritate), si asiá si la alegere amu pote veni in atingere cu femei. (Haritate). Dar afara de aceea unulu ce platesce contributiune 1000 fl. intr'unu cercu de alegere, aru ave numai 1 votu, pecandu altulu cu contributiune de 100 fl., in sa in 10 cercuri, aru ave 10 voturi. In sfarsitu nu e de lipsa, a'mmultí numerulu alegatorilor; caci deca in Engliter'a la 26 mill. locuitori suntu 1 mill. de alegatori, cara in Iri'a la 8 mill. locuitori 160,000 alegatori, si noi potemu fi multiamiti cu 160,000 alegatori dela 2 milliune locuitori.

Gull propune: Fiacare indreptatitu pote dá votulu seu numai personalminte si numai intr'unu cercu electoralu, si anume de regula numai intr'acel'a, in care are locuint'a stabila. Apoi mai propune in locu de aline'a 3) a minoritatii, ca unu alegatoriu in mai multe cercuri sa produca unu atestatu dela comisiunea sea: ca s'a declarat a vota in cutare locu. E sprijinitu.

Fiindu tempulu inaintatu, diet'a se termina, dupace Dr. Ratiu mai face propunerea urmatore, carea o si motiveza: Inalt'a dieta sa decida: Comitetulu pentru elaborarea causeru urbariali i se impune, ca in 8 dile sa asterna tote elaboratele asupr'a proiectelu de legi priimate inca in annu trecutu, si totdeodata sa se justifice pentru intardiarea cu reportarea asupr'a acelu proiecte siesi incredintiate.

Siedinti'a din 27 Iuliu (8 Augustu) 1864.

(Desbaterea speciala asupr'a legii dietale: alegatorii, censulu.)

Dupa cetirea protocolulu in limb'a romana, se da spre citire o petitune a comunei Valea Jidanulu pentru dobandirea loculu Podiciu spre scopuri comune (biserica si scola.) Alta petitune a mai multoru fosti granitieri husari din Dobr'a, cari se roga a se interpela Guvernulu pentru fondulu lor de nutritie: cailoru (Furagiu) se da impreuna cu cea d'antaiu comitetulu de petituni. Comun'a Cicudulu de Campia predá prin Vlass'a o rogare: de a fi scosa dela cerculu Mociulu si transpusa la Turd'a.

Rosenfeld din caus'a bólei se roga a i se prolungi concediulu. Se face.

Presied. face intrebarea sprijinirei propunerei lui Ratiu din siedinti'a din urma. E sprijinitu.

G. Manu va sa vorbeasca despre interesulu celu mare, ce-lu au pentru causele urbariale nu numai iobagii si curialistii, ci si possessorii. Presied. observa, ca despre asta nu se indoiesce nimenea; Manu: Sa se priimesca propunerea Dr. Ratiu. Punendu-se intrebarea, nimenea nu va sa vorbeasca la acesta propunere; Dr. Ratiu va sa modifice propunerea sea; Presied. in sa nu-i mai pote dá cuventu. Si venindu propunerea Dr. Ratiu la votare, nu se priimesce.

Pope'a va sa vorbeasca la propunerea lui Puscariu pentru modificarea §§loru 41 si 49 din patent'a urbariala; Presied. nu-i pote dá cuventu, caci nu s'au insiauatu mai nainte.

La ordinea dilei e inca totu § 15 din proiectulu comitetulu

Vlass'a intre amendamentele facute de Schuller, Gull si votulu minoritatii nu afla nici o deosebire esentiala; dar fiindu alu lui Gull mai precisu, pentru acel'a se va decla-

ra. (Bravo! in centru.) Apoi face observari la cuvintele lui Fogarasy din siedinti'a din urma, care a disu, ca diet'a acest'a n'a luat in consideratiune principiile cele liberale din 1789, si dupace prin § 14 se restringe libertatea multoru proprietari, cari nu platescu censulu de 8 f., § 15 restringe chiaru si libertatea acelu proprietari mari, cari platescu censulu de 8 f. in mai multe locuri. La aceste observa, ca de si principiile din 1789 au fostu forte liberale, caci pe bas'a loru Ludovicu XVI a conchiamatu camer'a francesa, in carea intrara 1200 deputati, totusi principiulu acest'a, desvoltandu-se mai departe, au dusu la sufragiulu universalu. De altmintea a fostu o tactica forte intielépta din partea dietei, de a nu se lua dupa aceste principie, caci si noi avemu asemenea legi liberale mai aprópe, precum in Austri'a si in Ungari'a, unde censulu e de 5 f. Mai departe a venitu paradoxu, dice, lui Fogarasy, ca proprietarii cei mici sa-si aiba reprezentantii in dieta, ear possessorii cei mari nu. La acest'a raspunde, ca constitutiunea Transsilvaniei este basata pe principiulu reprezentatiunei poporulu, ear prin poporu se intielegu si prelatii, baronii, magnatii si alti nobili. Possessorii cei mari nu suntu nici decatu eschisi nici dela alegere, nici dela alegibilitate, ba tocmai vedemu, ca increderea poporulu au alesu si proprietari mari, precum pre br. Franciscu Kemény, Daniilu Bánfy, comitele Mikó s. a. s. a., si deca acest'a au voitu mai bine a remane afara, nu li s'a facutu nici o nedreptate; caci „volenti non fit injuria.“ In sfarsitu e adeveratu, ca proprietarii mari platescu mai multa contributiune decatu cei mici; dar contributiunea cea mai scumpa este contributiunea de sange, la carea pe candu proprietarii cei mari concurgu d'abia cu 2—3 %, proprietarii mici iau parte cu 40—60 %. Partinesce dar principiulu, ca fiacare numai intr'unu locu sa pota alege.

Filtsch se multiamesce cu propunerea lui Gull, dar mai propune inca: Cei indreptatiti la alegere, cari nu locuiescu in tiéra, voru practisa dreptulu lor de votare acolo, unde suntu nascuti seu indigenati. Se sprijinesce.

Ne mai voindu nimenea a vorbi, se trece la votare.

Schuller retrage propunerea sea, si venindu la votare

1) propunerea minoritatii, — nu se priimesce;

2) propunerea lui Gull, — se priimesce;

3) propunerea suplinitore a lui Filtsch, — se priimesce;

4) proiectulu comitetulu — devine de prisosu.

Si astfel § 15 va suna in modulu urmatoriu:

Fiacare alegatoriu numai in persona si numai intr'unu cercu de alegere, si inca numai intr'acel'a pote sa alega, in care si-are locuint'a sea stabila.

Le sta in sa in voia libera acelu alegatori, cari au dreptu de a alege in mai multe cercuri, a-si exercita dreptulu de alegere si afara de cerculu, in care locuiescu.

In casulu acest'a in sa au de a dá comisiunei respective de alegere unu atestatu din partea comisiunei de alegere, unde locuiescu, despre aceea, ca densii au dechiaratu, ca unde au voia de a alege.

Acei cu dreptu de alegere, cari nu locuiescu in tiéra si voru exercita dreptulu de alegere acolo, unde suntu nascuti, seu unde suntu incetateniti.

La § 16 Obert propune unu adausu: ca unde suntu mai multi possessori la unu obiectu de contributiune de 8 fl., acolo sa alega acel'a dintre ei, pre care-lu voru impoternici ceialalti. Dupace in sa Mogg'a observa, ca adausulu acest'a nu e la loculu seu, caci in § 16 se vorbesce de persone morale ear nu de persone individuale,

la votare se priimesce § 16 din proiectulu comitetulu

neschimbatu, ear adausulu lui Obert, care la dorinti'a reprezentantului regimului Iakobb inca se aduce la votare, remâne in minoritate.

La § 17 Fogarasy aru dorî, că censulu de 8 fl., sa fia numai pentru alegatori, ear pentru alesi sa se puna unu censu mai mare.

Gavriilu Manu combate acésta parere a lui Fogarasy cu aceea, ca chiaru legile cele vechi ale tieri nu faceau nici o deosebire intre nobili, cari singuri aveau dreptulu de alege si alegibilitate, si in fine partinesce proiectulu comitetului.

Mog'a observa lui Fogarasy, ca pâna in 1848 deputatii au fostu legati de instructiuni si n'au fostu datori a-si dá credeulu politicu inaintea comitentiloru sei, pe candu acésta acumu e unu usu constitutunalu. Recomanda proiectulu comitetului,

care apoila votare se si priimesce.

Urméza § 18, la care mai antâiu Filtsch face o observare stilistica. Apoi ia cuventulu

Schuler — Libloy, care espunendu mai pe largu de o parte abusulu, ce Paru poté face ampoiati politici la alegerea deputatiloru, pentru de a fi alesi séu ei insisi, séu alti barbati ai regimului, si pentru de a-si castigá prin acésta merite, distinctiuni si inaintári in oficiu, de alta parte positiunea poporului, care n'aru cutezá a dá votulu seu altui'a, decâtu séu ampoiatiului seu, séu acelui'a, pre care Paru voi acésta, propune: Dela dreptulu de alege suntu esempti toti ampoiati administrativi, denumiti de regimu, in cercurile subordonate immediatu oficiului loru. Din contra suntu alegibili dupa § 17 in alte cercuri, care nu se tinu de jurisdicitiunea aceea. Asupr'a ampoiatiiloru de justitia séu asupr'a ampoiatiiloru aplicati in altu oficiu de statu, decâtu celu politicu, esemtiunea acésta nu se estinde. E sprijinitu.

Refert. comitetului Mog'a aru partini propunerea lui Schuler, deca ea s'aru estinde asupr'a totoruru ampoiatiiloru, ba si asupr'a preotiloru, professoriloru, dascaliloru, advocatiloru s. a., pentruca si acésta au avutu influentia mare asupr'a poporului la alege. Afara de aceea influentia ampoiatiiloru mai mici si ea este mai mica, decâtu a ampoiatiiloru celoru mari.

Dr. Ratiu partinesce si trebuie sa partinesca propunerea lui Schuler, carea e conforma pe deplinu cu constitutunalismulu; si de ore ce referintelului nu i-a placutu propunerea lui Schuler, căci nu se estinde asupr'a totoruru ampoiatiiloru, densulu acum'a o estinde asupr'a totoruru si propune, că toti ampoiati delat administratiune in cercurile, districtele si comitatele loru sa fia eschisi delat dreptulu de a fi alesi. (Puscariu: Dar nici advocatii! Ilaritate.) Se sprijinesce.

C. Schmidt accentéza, ca dupa cumu stâmu astadi in Transsilvania, ampoiati politici parte suntu asediati numai provisorie, parte nu suntu impiegati de regimu, ci alesi de poporu; de aceea crede, ca pâna candu nu va fi organizata pe deplinu politic'a si justitia in patri'a nóstra, pâna atunci propunerea acésta este prétempuria si cá atare n'o poté priimi.

Dr. Teutsch dice, ca propunerile lui Schuler si Dr. Ratiu numai la parere suntu liberale, ear in adeveru fórte illiberale. Căci precumu unu regimu, care n'aru lasá pre ampoiati sei sa fia alesi deputati, adica nu li-aru dá concediu, aru fi illiberalu, asiá si o lege, ce aru luá ampoiatiului celu mai frumosu dreptu cetatienescu, aru fi illiberalu. Dupa constitutiunea de mai nainte poteau fi alesi in comitate numai nobili; acestu zidu acum'a a cadutu, si diet'a s'a fericitatu de atâtea ori, căci au incetatu odata acésta neegalitate de drepturi. Dupa ce dar acumu amu surpat'o acésta, sa radicâmu alt'a in locul eii?! Dar si afara de aceea n'amu castigá prin o astfelu de lege nimicu, pentruca ampoiatiulu din cerculu A. aru aduce pre poporulu seu, deca aru fi tocmái asiá de minorenu, dupa cum credu Schuler si Ratiu, la aceea, cá sa aléga pre ampoiatiulu din cerculu B., ear celu din cerculu B., cá sa aléga pre celu din cerculu A., si asiá n'amu fi castigatu nimicu. In sfarsitu nu trebuie sa cercâmu a propti constitutiunea nóstra cu astfelu de stâlpi de hartia si de pergamentu, cari nu duréza multu, ci sa cercâmu mai bine a dá poporului nostru o cultura mai generala si mai buna, si acésta apoi va fi razimulu celu mai tare alu constitutiunei; dar barbatiloru de încredere ai poporului, barbatiloru celoru ce traiescu cu poporulu, celoru ce cunosc trebuintiele poporului, sa nu le luâmu celu mai frumosu dreptu constitutunalu.

I. Balomiri aru sprijini propunerea lui Ratiu numai cá unu reu mai micu decâtu propunerea lui Schuler, dar candu aru fi sa aléga, mai bucurosu decâtu amendoué acestea aru alege proiectulu regimului; căci deca unu ampoiati

nu s'aru poté alege in cerculu seu, cu atât'a mai putfnu s'aru poté alege intr'altulu.

Schuler — Libloy respunde la imputările ce s'au facutu propunerei sele. Deca C. Schmidt au imputatu, ca nu scimu deosebirea intre ampoiati alesi si ampoiati denumiti, apoi sa remâna cuvintele acestea afara, si sa se dica numai preste totu: Ampoiati. (C. Schmidt de acésta se sparia si mai tare). Apoi s'a disu, ca propunerea lui e illiberala. Liberalu si illiberalu suntu nisce cuvinte fórte arbitrare, căci nu de multu a cititu o gazeta, unde se diceá, ca ministeriulu lui Bismarck din Prussia este celu mai liberalu. S'a disu mai departe, ca ampoiatiiloru va sa li se iá dreptulu celu mai nobilu: de a fi alesi; acésta nu-i adeveratu, căci numai in cerculu aceli'a, unde functiunea, sa nu póta fi alesi. S'a disu mai departe, ca propunerea lui n'aru merge destulu de departe, de ore ce n'aru eschide si pre ampoiati cei mai mari; densulu a voitu sa eschida numai pre cei mai mici, si si la acestu putfnu au aflatu resistintia, — motivu de ajunsu, pentruce n'a mersu mai departe. Apoi espune inca odata positiunea cea critica a ampoiatiului insusi, candu d. e. aru fi unu Românu intr'unu cercu sasescu s. a. m. d. si candu regimulu aru pretinde delat elu césta, conationalii lui ceea etc. Si apoi luandu casulu, candu ampoiatiulu insusi pasiesce la mijlocu cá candidatu, ce va fi de elu, deca nu va reusi? Atunci inaintea regimului e inegritu, ca n'are popularitate, ca nu e de nici o tréba, ear inaintea poporului s'aru espune rusinei, ca n'a potutu reesi, si rusinea acésta n'aru fi numai a lui, ci si a regimului. La tóta intemplantia in sa nu e bine sa lasâmu, cá sa crésca burocratiei aripile asiá mari.

Fogarasy in cuventu mai lungu se declara pentru proiectulu comitetului, si nu poté consimti cu eschiderea ampoiatiiloru.

Dr. Ratiu observa lui C. Schmidt, ca de si nu scimu cu securitate, totusi potemu prevedé, ca unii ampoiati in patri'a nóstra voru fi denumiti; ear lui Teutsch observa, ca propunerea lui si a lui Schuler nu va sa tiemurésca libertatea poporului, ci sa o scutéscá de influentia ampoiatiiloru, cá poporulu sa nu fia silitu moralicesce a votá si a alege in contr'a convictiuniloru sele, si cá sa scutimu pre poporulu de asemenea influentie e cu atât'a mai de lipsa, căci nu avemu inca nici lege comunala, nici lege municipala, ci adeseori influentia judelui cercualu si a comitelui este singur'a lege in cercu séu districtu. In fine se mira, cumu propunerile acestea au potutu aflá atât'a opositiune, pe candu in alte tieri constitutionale unu deputatu deca se alege ampoiati, indata depune mandatulu seu si ese din corpulu legislativu. Densii voru numai sa garanteze libertatea poporului. Cătu pentru influentia preotiloru, dascaliloru si a advocatiloru, aceea nu provine din sila, ci din increderea cea libera a poporului. Re'nnoiesce propunerea sea.

Regalistulu Schneider repetiesce preste totu argumentele lui C. Schmidt contr'a propuneriloru Schuler — Ratiu; căci dependintia si independintia nu suntu conditionate de stare, ci de caracteru.

Negrutiulu pentru proiectulu comitetului, căci contrariulu aru fi unu semnu de neincredere in ampoiati, ba poté si in regimu prestetotu. (Hoho!) Eschidiendupre ampoiati, prin aceea facemu o mare nedreptate nu numai ampoiatiiloru, ci si poporului; căci ampoiati potu sci si sciu prea bine starea si lipsele poporului, si cu atátu mai bine potu sa lucre in dieta pentru interesele lui, si sa staruiesca pentru plinirea lipseloru, ce le are elu. (Bravo!)

La votare (dupace Filtschretrage propunerea sea stilistica), se priimesce §-ulu 18 dupa proiectulu comitetului;

propunerea Dr. Ratiu nu se priimesce; propunerea lui Schuler — Libloy nu se priimesce.

Pope'a se róga, cá propunerea lui Puscariu din 7 Iuliu a. c., privitoare la modificarea §-loru 41 si 49 ai patentei din 21 Iuliu 1854., fiindu obiectulu (provederea preotiloru cu portiuni de pasiunitu si lemnaritu) fórte urginte, sa se imparta intre membrii dietei si sa se puna la ordine cătu mai curendu.

Presiedintele promite, ca va aduce obiectulu cătu mai curendu la ordinea dilei.

Siedintia din 28 Iuliu (9 Augustu) 1864. **(Desbaterea generala asupr'a legi dietale: Esemtiunea delat alege si alegibilitate.)**

Dupa citirea protocolului in limb'a germana, urméza la desbatere § 19 din proiectulu comitetului. *)

*) A se vedé proiectulu de lege in nr.ii 57—59 ai „T. R. Red.”

Budacker în cuventu lungu și motivatu espune re-
lele provenitóre din restringerea pressei (tipariului), și voindu
a încungiurá, cá sa nu fia tractati și jurnalisti în privint'a
dreptului de alegere și alegibilitate cá furii și cá talharii de
rendu, propune: Delicte iu contr'a legii de pressa nu sunt
temei de a eschide pe cineva dela dreptulu de alegere și ale-
gibilitate.

Schuler - Libloy consimte pe deplin cu acésta
parere, și espunendu și elu mai pe largu și cu multa logica
și energiá scaderile legiloru nóstre de pressa, face o propu-
nere, carea numai în forma se dozebesce de a lui Budacker:
Cá fapte culpabile, ce se de judeca numai dupa legea de pressa,
sa nu fia motivu de eschidere.

E. Herbert dupa obiceiulu seu cërca a combate cátu
cu seriositatea, cátu cu umorulu aceste propuneri, cáci diet'a
n'are dreptulu de a revedé legea de pressa, și pentrucá aru fi
nedreptate a face o esceptiune numai în privint'a delictelor
de pressa, ear în privint'a celorlalte nu.

Obert sprijinesc din tóta inim'a propunerea lui Bu-
dacker, dar facendu mai departe deosebire între delicte rusinatóre
și delicte nerusinatóre, propune cá aline'a a) din § 19 sa
sune astfel: Persóne judecate pentru crime, delicte séu pre-
varicatiuni, cari dupa opiniunea publica sunt rusinatóre; ear
dreptulu lor de alegere și alegibilitate re'nviua de nou déca
dela pedéps'a judecatorésca escutata séu iertata pe calea gra-
ției au trecutu 10 ani. Déca o crima, unu delictu séu o
prevaricatiune este rusinatóre dupa opiniunea publica, ori nu, în
casulu de alegere decide comitetulu centralu, ear la casu de
alegibilitate diet'a.

Binder aru dori, cá aline'a a) a § 19 sa sune asiá:
Persóne, cari dupa codicele penálu civilu sunt etc.

Puscariu espunendu influint'a cea mare și adeseori
órte rea a pressei, precum d. e. a foi germane din Sabiu,
combate pre Budacker și Schuler - Libloy, precum și pre O-
bert și Binder și partinesce șulu dupa cum l'a testatu co-
mitetulu.

H. Schmidt face o observare personala lui Schuler-
Libloy și lui Puscariu, care reprobase modulu lui de a comu-
nicá referadele asupr'a siedintelor dietale, și dice, cá elu cá
deputatu e supusu dietei, ear cá jurnalistu nu.

Schuler - Libloy retrage propunerea sea în fa-
vórea propunerei lui Budacker, carea i se pare a cuprinde li-
bertatea personala.

Binder face acelu amendementu de modificare la pro-
punerea lui Obert, cá la crime dupa 10 ani, iar la delicte dupa
cinci ani sa se stérge urmele pedepselor.

Obert priimesc acésta modificare, cáci în codicele pe-
nali nu se vorbesce nicari'a de pierderea dreptului de alegere.

În fine, dupa ce G. Manu aru dori a se lasá afara cu-
vintele: Pentru o abatere purceditóre din poft'a de castigu,
ear Mog'a recomandá propunerea comitetului, aline'a a) se
priimesce cu amendementulu Obert - Binder.

La aline'a b) Schuler - Libloy propune a se dice:
contr'a cáror'a s'au urditu investigatiune pentru vreun'a din
faptele penale indicate sub a), pâna candu va tiné acésta in-
vestigatiune, cu esceptiunea celoru acusatati pentru delicte de
pressa.

Boilog'a, facendu deosebirea între investigatiune și
cercetare speciala, propune cuventulu cestu din urma, care a-
poi se și priimesce împreuna cu propunerea lui Schuler - Libloy.

La punctulu c) mai vorbesce Obert în favórea persó-
nelor date în concursu, dar nu afla sprijinire.

Reg. Schneid'er propune, cá persónele, cari au fostu
de trei ori sub concursu, sa fia eschise pentru totdeun'a.
Herbert combate fórte aspru acésta propunere, Schneider o a-
pera, dar în fine se reiépta, și se priimesce pctulu c) dupa
propunerea comitetului.

Sabiu în 25 Augustu (6 Septembrie) 1864. Sied-
inti'a cea d'antâiu lunaria a comitetului
Asociatiunei în anulu celu nou 186⁴/₅ se tinu astadi sub
presidiulu d. Vicepresiedinte, fiindu de fatia membrii actuali
Popasu, Vasiciu, Popo'a, Macellariu și Dr.
Nemesiu, ear dintre suplenti Boiu și Cristea, apoi
Secr. II Russu, Contr. Bacu și Archivarulu Romanu.
Dupa cýtirea și verificareu protocolulu siedintei din urma
starea cassei se aretá a fi de 21,363 f. și 39 xr. Cele mai
esentiale din decisiunile acestei siedintie sunt urmátorele:

dispositiunile pentru esecutarea decisiuniloru adunárei gen.
din Hatiegu, apoi citirea testamentulu reposatului negociatoru
Ancanu, primirea mai multor scrieri magiare în proprietá-
tea Asociatiunei, oferirea ajutorului de 100 f. sodalului de
mesariu Dim. Boiu, precumu și a dóue premie a 25 f. pentru pra-
siréa de fragari d. Victoru Pipoșiu din Belgradu și scólei gr.

or. diu St. Georgiu, mat departe tiparirea actelor Associa-
tiunei și a diplomelor, cari s'au finitu; în fine procurarea
columnei traiane pentru biblioteca și rogarea cátra ministe-
riulu de statu pentru esoperarea opuriloru academiiei de sciin-
tie din Vienn'a și ale institutului geologicu totu de acolo. —
Tóte aceste pertractári numai pentru aceea nule comunicámu
mai pe largu cititoriloru nostri, cáci sperámu, cá în nume-
rulu venitoriu vomu poté comunicá și insusi protocolulu.

Conferintiele invetiatoresci.

Sub titulu acest'a generalu facemu sa urmeze câte-
va corespondintie speciale în acésta materia, menita a angajá
atentiunea fiacáru Românú inteliginte, ce va prosperarea na-
tiunei sele. — Incepemu cu Brasiovulu. (Despre cele din Sabiu
amu vorbitu în nr. 65.)

Brasiovu 19 Augustu 1864. Conferintiele
invetiatoresci le vadiuramu și estu tempu. De alaltaeri
pâna, adi la incheierea lorú cei ce au luat parte s'au
potutu incredintia despre o seriositate și activitate mai
mare intru desvoltarea scopului lorú. S'a rostitu la deschi-
derea lorú, cá scopulu nici decum nu e gresitu. Acést'a o
argumentá eruditulu și meritatulu d. Adm. alu Tract. I. alu
Brasiovulu Iosifu Baracu; demnulu seu cuventu pentru
deschiderea acestorú conferintie au cuprinsu acele arguminte.
DS'a au oglindatu invetiatoriloru prea chiaru chiamarea și
facultatea, care trebuie sa o aiba individulu celu ce este in-
vetiatoru. Dela unu asemenea póte depinde propasirea și re-
pasirea atátu a moralului, cátu și a culturei intelectuale a
poporului. Vorbindu în acésta chestie lungu și meritoriu,
cátra fine reveri pre Esc. S'a D. Episcopu Andreiu Br-
de Siagun'a cu: „Sa traiésca!“ (ceace aflá unu echo viu
în inimile invetiatoriloru,) cáci au initiatu aceste conferintie,
și cáci prin acestea celu putinu se potu desvoltá invetiatorii din
tempu în tempu, spre a deveni mai deplini în adeverat'a lorú
chiamare. Dupa acestea cerú dela invetiatori stima cátra d. Co-
missaru, atentiune, activitate și buna armonia în conferintie,
apoi incheiá cu o rogatiune, cá pentru și prin scóle sa ne ajute
Ddieu! Asupr'a acelu cuventu nu dícu mai multu, ci asiú
rogá pre multu onor. Domnu cá sa-lu dea publicitatii. *)

D. Commissariu Contianu iarasi printr'unu cuventu fru-
mosu salutá mai antâiu cu bucuria pre colegii sei invetiatori,
apoi ilustrá prin esemple, în ce au ei se obosésca; aretá cá disci-
plin'a are influentia asupr'a moralitatii și amórei eleviloru cá-
tra scóla, ear dela invetiatur'a practica resare sporiulu ce se
ascépta. Incredintieza apoi pe colegi cá conferintiele acestea
s'au doveditu ca au folosulu lorú; descopere în fine cá va
urmá dupa program'a dela suprem'a Inspectiune, și le cere ac-
tivitatea. Finindu, provóca, déca mai vrea vr'unulu sa vorbesca;
și neaflandu-se i provóca a se inscrie, și asiá s'au incheiatu
conferintia antâia. — Dupa prândiu urmá conferintia II. și
decurse consultarea asupr'a întrebárilor din Instructiune:
Prin ce se desvóltá trupulu pruncului? nutrementulu, vest-
mintele, curatieni'a, culcarea și siederea lorú în scóla cum sa
fia? vátama acestea sanetatea? etc. La desbateri luá parte și
d. Professoru I. Popescu.

Eu dícu, cá de si suntu acele întrebári la privire simple,
totusi cei ce n'au gustatu opuri pedagogice, nu potu avé di-
rectiune în respunsurile lorú. Adevratu, cá erá de lipsa a
se desbate asiá ceva, pentru cá poterile fisice trebuie sa mér-
ga mâna n mâna cu cele intelectuale. — Conferintia III. cá
urmarea celei de anu au cursu mai usioru; pentru noi a fostu fórte
interesantu, cá d. Dir. Munteanu și dd. Professori Dr. Mesiota,
Fericéanu, Lengeru și Ionasiu au luat parte,
inca d. Directoru și cu cei doi din urma chiaru și prin pare-
rile Domnielorú Sele, cele ce au fostu destulu de neapérate
la aceste conferintie.

Conferintia IV și V. inea cursera în modu multiamitoriu. Cea
ce a fostu mai multiamitoriu la aceptárele nóstre, fu, cá tinerii in-
vetiatori, de altfelu de laudatu, incetu incetu frecandu-se perdura
sfiel'a și incepura a conferi barbatesce. Noi inse totu remanemupre
lânga ide'a, cá la aceste conferintie déca voru mai curge, sa
ia parte și Preotii cá inspectori, dintre cari numai doi amu
veditatu; apoi copii inca sa fia în loculu unde se tinu confe-
rintiele, cá altfelu întrebárele respective se respundu totu numai de
ómeni mari și nu de prunci. **)

Sighisóra în 20 Augustu 1864. Fíndu
fericitu a luá parte la desbaterile conferintelorú invetiatores-
ci din Sighisóra, me simtu placutu indatoratu a referi ceva
despre aceste conferintie on. Redactiuni a „Tel. Rom.“

*) Noi unimu rogarea nóstra cu a d. Coresp. Red.)

**) Ast'a si noi o credemu de lipsa, dar nu la aceste conferintie
generale, ci la conferintiele speciale ale invetiatorilorú dintr'unu
cercu mai micu; dincontra in sa la conferintiele generale anuale
e neapérate de lipsa, cá sa ia parte și preotii, și încátu se póte
și inspectorii mireni. Red.)

Luni în 17 Augustu, după ce se fini serviciul d., ne duseram cu totii în corpore la școlă româna din Cetate, carea era decorată și pusă cu toate în ordinea cea mai bună din partea invetiatorilor de acolo; apoi se deschisera conferințele prin P. On. P. Protopopu și Presedinte alu conferințelor districtuale Zacharia Boiu, cu o cuventare plină de bunavoință și zel, exprimându-și apoi părerea de reu, ca o parte chiaru din acei invetiatori, cari luara parte la conferințele anului trecut, nu are bucuria a-i potè vedè în conferința anului presinte. În fine adresându-se către D. comissariu, multiamî Escelentiei Sele P. Episcopu, ca au binevoitu prea parintesc a ordină tinerea conferințelor și în anul acest'a.

După aceea luă D-lu comisarul școlariu I. M. a n d o c e a cuventulu, și cu glas sonor și în o cuventare lungă, în carea areta starea culturii Românilor de mai înainte, înalt'a chiamare invetiatorésca, și în fine aduse invetiatorilor îmbucurătoarea știre despre pașii facuti din partea Ven. Supremu Inspectoratu pentru meliorarea lefelor invetiatoresci. —

După aceea vorbira invetiatorii Pacala, Pareu, Roibianu și Manzariu, multiamindu Escelentiei Sele pentru îngrijirea cea parintésca, ce vedem ca o esercéza cu privire la perfectunarea și cultivarea invetiatorilor nostri. După ameadii se trecu la desbaterea șș-loru din Instrucțiune. În decursulu desbaterilor desvoltara vr'o câtiva invetiatori în resolvirea întrebărilor, multu studiu, zel și esperiența. Securitatea, cu care raspundeau, și modul cu care esplicau unoru copii, ce se aflau de fatia, dovedea indetulu, că suntu dedicati chiamării invetiatoresci. În decursulu desbaterilor ne onorara pelânga mai multi on. Preoti, și D. Secr. magistr. Theil și D-lu parochu rom. cat. Petru Decei, care luă parte și la desbateri, s. a. După ce în fine Invetiatorii și exprimara dorința unanimă de a tinè macar două conferințe particulare, atât'a pentru scopulu înaintării, câtu și pentru anteconsultarea temelor pentru conferințele tinende, D-lu Comisarul fini desbaterile prin o cuventare potrivita, în care areta, ca pe câtu e chiamarea invetiatorésca de grea, pe atât'a e și de fromósă și necesaria pentru națiune, biserică și statu. Cuventarea se fini cu unu întreit: **Sa trăiescă preabunulu nostru Imperatu Franciscu Iosifu I!** care au deschis și națiunei noastre câmpulu către cultura! **Sa trăiescă Escelentia Sea P. Episcopu!** Asemenea se aduse multiamita și D-lui Dr. Vasiciu pentru ostentia, ce pune în chiamarea sea. În sensulu acest'a mai cuventă și D. Prot. Z. B., și cu acestea se incheia conferința pe la 4½ ore după ameadii. —

Mediasiu, 20 Augustu 1864. Adunându-se în 16 ale curg. Luni toti invetiatorii Tract. gr. or. alu Mediasului, dimineti'a la 6 ore în biseric'a gr. or. de aicea, fiindu fatia P. Adm. Prot. Dionisiu Chendi și Comissarul școl. d. Ioann Ciceiu, se facu serviciulu ddiescu cu chiamarea sf. Duchu. După aceea se trecu la ordinea dilei, și P. Adm. deschise conferințele prin o cuventare, în carea espuse neobosit'a și neadormit'a nevointia a preabunului nostru Arhiepiscopu, carele se îngrijesce a aduce școlile noastre populare la o stare mai bună. În această cuventare aminti, cumca și noi, cari suntemu chiamati de a lumină și cultivă tinerimea noastră, sa ne luâmu de basa devis'a Escelentiei Sele: „Înainte!”

După aceea tinu Comissarul școl. o cuventare despre misiunea sea, în carea desfășurâ folosulu ce potu sa aduca invetiatorilor nostri astfel de conferințe invetiatoresci, accentuându cu deosebire însușirile personale ale individulu, ce 'mbraca postul invetiatorescu; în fine spuse, ca potu perorâ ori cari dintre invetiatori, marginindu-se numai singuru la obiecte curatu școlare, în urm'a cărei'a invetiatoriulu din Atialu T. Romanu și rosti o cuventare de cuprinsu curatu pedagogic. — În urm'a acesteia se facu conscrierea invetiatorilor, și cu acest'a pe la 11¾ se fini I. ședintia. Celelalte ședintii se tinura totu sub presedinti'a P. Adm. prot. prin conducerea d. Comissariu școl. în ordinea cea mai bună, aretându și invetiatorii destula activitate, și cu deosebire la conferința a III., în carea s'au pertractatu desvoltarea poterilor intelectuale ale copiilor.

Incheiându-se conferințele prin o alta cuventare din partea d. Comissariu școl., P. Adm. prot. multiamî dlui Comissaru, precum și invetiatorilor pentru activitatea, ce au aretatu la conferințe, provocându-i că și pe venitoriu totu asemenea zel se arete către conferințe, și către chiamarea lor invetiatorésca. — Cantându-se în armonia frumoasă Doc-solog'a și salutându-se toti fratiesce, s'au întorsu fiacare la ale sele.

Principatele române unite.

După ce în nrii. din urma amu comunicatu cititorilor nostri faptululu celu mare alu impropietariului țieranilor, precum și proclamatiunea cea sublima a Domnitorului către sate-

Redactoru respundiatoru **Zacharia Boiu.**

nii desrobiti, — actu, ce va străluci că un'a din cele mai pretioase petre în corón'a principelui **Alessandro I** — credem de înaltu interesu a impartasi cititorilor nostri cele mai de frunte determinări ale legei rurale. Acésta lege cuprinde 6 capete și 54 articuli. Capulu I tractéza despre dreptulu de proprietate alu saténului clacasi și despre rescumperarea sarcinelor lui către stapanulu mosiei, capu II despre vatr'a satului; capu III despre determinarea pretiului rescumperării clăcei și a celorlalte sarcini; capu IV despre cass'a de despăgubire; capu V despre vendierea de pamenturi, de pre mosiete statului; capu VI cuprinde dispositiuni diverse. Cei mai esentiali articuli suntu urmatorii:

Art. I. Satenii clacasi (pontasi) suntu și remânu deplini proprietari pe locurile supuse posesiunii (stapanirei) lor în întinderea ce se otăresce prin legile în fiintia.

Acésta întindere (peste locul ce au satenii în vetr'a satului, pentru casa și gradina) este:

a) în judetiile de dincoace de Milcovu (țier'a Românesca):

1. Pentru saténulu cu 4 boi și o vaca unspredece pogone.

2. Pentru saténulu cu doi boi și o vaca șapte pogone; nouespredece prajini.

Pentru saténulu ce are o vaca séu toporasu, patru pogone și cincispredece prajini.

b) în judetiile de dincolo de Milcovu (Moldov'a):

1. Pentru saténulu, cu patru boi și o vaca, cinci fâci patrudieci prajini.

2. Pentru saténulu, ce are doi boi și o vaca, patru fâci.

3. Pentru saténulu ce are o vaca, séu palmasiu, două fâci patrudieci prajini.

c) în judetiile de peste Prutu (Bassarabi'a):

1. Pentru saténulu cu patru boi și o vaca, șisze fâci și treidieci prajini.

2. Pentru saténulu cu doi boi și o vaca patru fâci și treidieci prajini.

3. Pentru saténulu, ce are o vaca séu palmasiu, două fâci și șeptedieci prajini.

Art. II. Locuitorilor, cari nu se bucura de întinderea pamentului ce li se cuvina după Art. precedente, li se va implini întinderea legala de pamentu.

Art. XXII. Satenii, pentru rescumperarea clăcei, a dijmei și celorlalte sarcine, care s'au desfiintiatu prin presintele decretu, voru plati pentru dobândi și amortismentu pe fiacare anu, într'unu terminu de 15 ani, celu multu, și în moneta după cursulu Vistieriei, conformu alaturatei tabele, inșă:

Celu cu 4 boi și o vaca, lei 133.

Celu cu 2 boi și o vaca, lei 100 par. 24.

Celu cu mânile și o vaca, lei 71 par. 20.

Saténulu, din satele de munte de peste Milcovu, va plati pe fiacare anu:

Celu cu patru boi și o vaca, lei 94 par. 10.

Celu cu 2 boi și o vaca, lei 73 par. 2.

Celu cu mânile și o vaca, lei 51 par. 36.

Acésta plata se va raspunde odata și în acelési terminu cu dările fiscali.

Art. XXIII. Summ'a pentru rescumperare se determina, immultindu-se cu dobânda legala de 10% pretiulu în bani alu clăcei și alu dijmei. Asiâ dara proprietarii de mosie voru avè a priimi în totu:

a) Pentru sarcinele țieranului ce are pamentu, pentru patru boi și o vaca, lei: 1521 par. 10.

b) Pentru ale celui cu doi boi și o vaca, lei 1148 par. 20.

c) Pentru ale celui cu mânile și o vaca lei 816.

Pentru saténulu din satele de munte de peste Milcovu:

a) Pentru sarcinele celui cu patru boi și o vaca, lei 1076.

b) Pentru ale celui cu doi boi și o vaca, lei 834 par. 1½.

c) Pentru ale celui cu mânile și o vaca, lei 592 par. 2.

Guvernulu a 'ncheiatu cu banc'a otomana unu imprumutu de 700,000 puncti sterling (cam 7 mill. f.)

Prospectu politicu.

De doi numeri în cóce suntemu datori cititorilor nostri prospectulu evenimentelor politice; n'avem inșă, credem, multa cauza de a ne escusă pentru acésta tacere; de ore ce politic'a în dilele ceste din urma n'a produsu în nici o parte vreunu interesu deosebitu.

În conferințele de pace din Vienn'a se crede, ca s'aru fi unitu negociațiunile într'acolo, că sa priimésca de basa a impartirilor teritoriale liniile statorite la incheierea armistițiului. De altmintrea pertractările acestea se tinu câtu se potè secrete. Ședintiele se tinu foarte raru și neregulat.

 În nr. 59. în cuvent. dlui Vicepres. Cipariu s'a stracuratu erórea: reposare literaria în locu de: nepasare literaria; apoi mai în josu sa se citeasca: încatu ast'a nu depinde dela literatura, nu potemu sa fimu cu totulu ne-multiamiti, dupacc etc. —

Editur'a și tipariulu tipografiei diecesane.